

Հայաստանի գեղարվեստի պետական ակադեմիայի
ռեկտոր

ՀԱՍՏԱՏՈՒՄ ԵՄ

Վարդան Ազատյան

04.09.2026 թ.

Կարծիք

Հայաստանի գեղարվեստի պետական ակադեմիայի Արվեստագիտության ամբիոնի 2026 թվականի սեպտեմբերի 4-ի նիստի թիվ 6 արձանագրությունից: Մարիամ Ռուբենի Վարդանյանի «Հայկական եկեղեցիների Սուրբ սեղանի ծիսական առարկաների գեղարվեստական նկարագիրը (ըստ Ռումինահայոց թեմի հավաքածուների» ատենախոսության ԺԷ.00.03 - «Կերպարվեստ, դեկորատիվ և կիրառական արվեստ, դիզայն» մասնագիտությամբ արվեստագիտության թեկնածուի գիտական աստիճանի հայցման վերաբերյալ:

Եզրակացությունը հաստատված է ՀԳՊԱ Արվեստագիտության ամբիոնի 2026 թ. սեպտեմբերի 4-ի նիստում (արձանագրություն թիվ 6): Նիստին մասնակցում էին ամբիոնի վարիչի ժ/պ, արվեստագիտ. թեկ., դոցենտ Զ. Հակոբյանը, արվեստագիտ. թեկ., դոցենտ Բ. Ավետիսյանը, արվեստագիտ. թեկ., դոցենտ Ն. Ղարիբյանը, արվեստագիտ. թեկ., դոցենտ Ե. Քալանթարյանը, արվեստագիտ. թեկ., Ա. Գալստյանը, դասախոսներ Մ. Ղազարյանը, Հ. Սահակյանը:

Մարիամ Վարդանյանի ատենախոսության գիտական նորույթն ու կարևոր ներդրումն այն է, որ հայ արվեստագիտության մեջ առաջին անգամ որպես առանձին և ամբողջական ուսումնասիրության նյութ են ներկայացվում հայկական եկեղեցիների Սուրբ սեղանի մետաղյա ծիսական առարկաները, մասնավորապես Ռումինիայի

հայոց թեմի հավաքածուներում պահպանվող նմուշները: Ատենախոսության մեջ համակողմանի քննության են ենթարկվում Ավետարանի կրկնակագմերը, խորանախաչերը, ճաճանչները, մասանց պահարանները, տապանակները և ծիսական այլ առարկաներ:

Հետազոտության հիմնական նպատակն է ոչ միայն ներկայացնել Հայ Առաքելական եկեղեցու Սուրբ սեղանի մետաղյա ծիսական առարկաների ընդհանուր բնութագիրը և բացահայտել դրանց գեղարվեստական առանձնահատկությունները, այլև պատմական զարգացման համատեքստում դիտարկել այդ իրերի գործառույթի և ձևավորման ավանդույթների փոփոխությունները՝ ինչպես Հայաստանում, այնպես էլ հայկական գաղթօջախներում՝ առանձնակի ուշադրություն դարձնելով Ռումինիայի հայկական համայնքին: Այս համատեքստում հեղինակը խնդիր է դնում հնարավորինս բացահայտել ծիսական առանձին առարկաների ծագումնա ու գործառութային նշանակությունը, որոշարկել պահպանված նմուշները և, հնարավորության սահմաններում, ճշգրտել դրանց թվագրությունը:

Աշխատանքի կարևոր արժանիքներից է ուսումնասիրության համեմատական մեթոդաբանությունը: Հայ Առաքելական եկեղեցու Սուրբ սեղանի ծիսական առարկաների պատկերագրական, գեղարվեստական և գործառութային առանձնահատկությունները քննության են առնվում քրիստոնեական տարբեր հոգևոր և մշակութային միջավայրերում ստեղծված համանման առարկաների համատեքստում՝ բացահայտելու դրանց միջև առկա ընդհանրություններն ու տարբերությունները: Միաժամանակ, հեղինակը անդրադառնում է մշակութային փոխազդեցություններին և փոխառնչություններին վերաբերող մի շարք կարևոր խնդիրների:

Թեև հետազոտության թեման և քննության առարկա ծիսական առարկաների շրջանակը հստակ սահմանված են, դրանց ուսումնասիրման համատեքստն առանձնանում է լայն ընդգրկմամբ: Նման մոտեցումը հնարավորություն է տալիս առանձին նմուշները դիտարկել ոչ թե մեկուսացված, այլ ավելի լայն

պատմամշակութային գործընթացների, գեղարվեստական փոխազդեցությունների և մշակութային փոխառնչությունների շրջանակում: Արդյունքում առավել հստակ են ուրվագծվում ուսումնասիրվող նյութի տեղային և ազգային առանձնահատկությունները, ինչպես նաև տարբեր մշակութային միջավայրերի փոխազդեցության արդյունքում ձևավորված գեղարվեստական և մշակութային յուրահատկությունները:

Առանձնահատուկ ուշադրության է արժանի հեղինակի կողմից ուսումնասիրվող հիմնախնդիրների վերաբերյալ առկա տարբեր տեսակետների ներկայացումը, դրանց քննությունն ու համադրական վերլուծությունը, իսկ անհրաժեշտության դեպքում՝ նաև դրանց հակադրումը: Նման մոտեցումը վկայում է հեղինակի քննադատական մտածողության, մասնագիտական և հետազոտական հասունության մասին:

Ատենախոսությունը բաղկացած է ներածությունից, երեք հիմնական գլուխներից, եզրակացությունից, օգտագործված գրականության ցանկից, նկարների ցանկից և նկարների հավելվածից: Աշխատանքի կառուցվածքը հստակ է, տրամաբանական և բովանդակային առումով նպատակային: Երեք հիմնական գլուխները բաժանված են համապատասխան ենթագլուխների, որոնց միջև առկա է ինչպես կառուցվածքային, այնպես էլ բովանդակային սերտ փոխկապակցվածություն: Գլուխների ծավալները համաչափ են, իսկ յուրաքանչյուր գլխի վերջում ներկայացված եզրահանգումները հաջորդաբար ամփոփում և ընդհանրացնում են այդ հատվածում կատարված վերլուծության արդյունքները: Հետազոտության առանցքային արդյունքներն ու ընդհանրացումները ամբողջական ձևով ամփոփված են եզրակացության բաժնում:

Ատենախոսությունը շարադրված է հստակ, հետևողական և մասնագիտական առումով պատշաճ գիտական լեզվով: Մասնագիտական տերմինաբանությունը կիրառված է տեղին, ճշգրիտ և բովանդակությանը համապատասխան, իսկ շարադրանքն աչքի է ընկնում սահունությամբ, տրամաբանական

ամբողջականությամբ և ավելորդ բառային ծանրաբեռնվածության բացակայությամբ: Նյութի ներկայացման հետևողականությունը, վերլուծության խորությունն ու փաստարկվածությունը վկայում են հեղինակի կողմից ուսումնասիրվող նյութի խորքային տիրապետման և թեմայի համակողմանի ուսումնասիրման մասին:

Աշխատանքի արժանիքներից է նաև հետազոտական նյութի մանրակրկիտ և հետևողական մշակումը: Ուսումնասիրության ընդգրկման լայն շրջանակը, փաստական նյութի ծավալն ու բազմազանությունը, վերլուծությունների խորությունը և կատարված ընդհանրացումները վկայում են երկարատև ու հանգամանալից գիտական աշխատանքի մասին: Ատենախոսության շարադրանքը ընթերցվում է հետաքրքրությամբ՝ շնորհիվ նյութի տրամաբանական կազմակերպման, վերլուծական մոտեցման և հեղինակային դիտարկումների: Ամբողջ աշխատանքի ընթացքում ակնհայտ է հեղինակի, որպես արվեստաբանի հետազոտական զգալի փորձառությունն ու մասնագիտական հասունությունը:

Աշխատանքն ունի հարուստ և պատշաճ գիտական ապարատ: Հղումների համակարգը ընդգրկուն է և նպատակային, իսկ օգտագործված աղբյուրների ու գրականության շրջանակը հնարավորություն է տալիս ապահովելու ներկայացվող դրույթների հիմնավորվածությունն ու փաստարկվածությունը: Հղումներում, անհրաժեշտության դեպքում, արտացոլված են նաև հեղինակի դիտարկումներն ու մեկնաբանությունները:

Հետազոտության համար կարևոր նշանակություն ունի նաև ընդգրկուն և նպատակային ընտրված պատկերաշարը՝ 136 նկար, որը ոչ միայն լրացնում և տեսանելիորեն հիմնավորում է ներկայացված վերլուծությունները, այլև ինքնուրույն գիտական արժեք ունի: Պատկերաշարը ներառում է հեղինակի կողմից համակարգված և որոշարկված Ռումինիայի հայոց թեմի հավաքածուներում պահպանվող ծիսական առարկաները, որոնցից մեծ մասի լուսանկարները հեղինակային են: Առանձնահատուկ կարևորություն ունի այն հանգամանքը, որ աշխատանքի միջոցով գիտական շրջանառության մեջ են դրվում նաև մինչ այդ

չուսումնասիրված և գիտական գրականության մեջ չներկայացված կիրառական արվեստի առանձին գործեր:

Այս ամենի հետ մեկտեղ կցանկանայինք նշել մի քանի առաջարկ.

- Աշխատանքը շահեկան կլիներ, եթե Ռումինահայոց թեմի հավաքածուի հետ համադրվեին շատ ավելի օրինակներ Եվրոպայում ձևավորված հայկական այլ գոթօջախներից, որոնց արվեստը ակնհայտորեն կրել է եվրոպականի ազդեցությունը:
- Աշխատանքն ու հետագա ուսումնասիրությունները ավելի կշահեն, եթե հեղինակի կողմից կատարվեր ծիսական առարկաների վրա հանդիպող զարդաձևերի դասակարգում, որը նաև մեթոդական լավ հիմք կապահովեր նմանատիպ այլ հավաքածուների ուսումնասիրման հարցում:

Նշված առաջարկները կարևոր լրացումներ կլինեն հեղինակի կողմից հետագայում արվելիք հետազոտությունների համար:

Եվ այսպես, Մարիամ Վարդանյանի ատենախոսությունն առանձնանում է թեմայի հստակ սահմանմամբ, գիտական նորությամբ, հետազոտական նյութի լայն ընդգրկմամբ և ստացված արդյունքների հիմնավորվածությամբ: Աշխատանքը ներկայացնում է ինքնուրույն, ամբողջական և գիտականորեն արժեքավոր ուսումնասիրություն, որը կարևոր ներդրում է Հայ Առաքելական եկեղեցու Սուրբ սեղանի ծիսական առարկաների ուսումնասիրության բնագավառում և կարող է նշանակալիորեն ընդլայնել դրանց վերաբերյալ գիտական պատկերացումները: Աշխատանքը կարող է նաև մեթոդաբանական կարևոր նախադեպ դառնալ հետագայում նմանատիպ ծիսական առարկաների և հավաքածուների գիտական ուսումնասիրության ու համակարգման համար՝ նպաստելով դրանց հետազոտության գործընթացի առավել արդյունավետ և ամբողջական իրականացմանը:

Աշխատանքը համապատասխանում է գիտական հետազոտությանը ներկայացվող հիմնական պահանջներին և կազմվել է գիտական ուսումնասիրության

ընդունված սկզբունքներին համապատասխան: Հետազոտությունների արդյունքները ներկայացված և հիմնավորված են հեղինակի 12 գիտական հոդվածներում:

Աշխատանքը բավարարում է Հայաստանի Հանրապետությունում գիտական աստիճանաշնորհման կարգի 7-րդ կետի «գիտության տվյալ բնագավառում կարևոր նշանակություն ունեցող խնդրի լուծում» պայմանին, իսկ Մարիամ Ռուբենի Վարդանյանն արժանի է ԺԷ.00.03 - «Կերպարվեստ, դեկորատիվ և կիրառական արվեստ, դիզայն» մասնագիտության գծով իր հայցած արվեստագիտության թեկնածուի գիտական աստիճանին:

ՀԳՊԱ Արվեստագիտության ամբիոնի ժ/պ,
արվեստ. թեկ., դոցենտ

Զ. Հակոբյան

Արվ. թեկն. դոցենտ, Զ. Հակոբյանի ստորագրությունը հաստատում եմ՝

ՀԳՊԱ Գիտական քարտուղար,
արվեստ. թեկ.

Ա. Գալստյան

04.09.2026 թ.

